

Branden i Varde 1821.

(„Collegial-Tidende“ 1822 Nr. 3.)

Ved *P. Christensen.*

1821 14. Juni udbrød der i Varde Ildebrand, som dog straks blev slukket; men samme Dag udbrød imidlertid Ild paa ny, og denne Gang hos Skomagermester Morten Jonassen, hvorved der anrettedes betydelig Skade paa de omliggende Ejendomme. Da alt tydede paa, at Branden var paasat, blev der et Par Dage efter iværksat en Undersøgelse. Blandt andre afhørtes Slagter Smidt, der afgav følgende Forklaring: Da man bemærkede Røg stige op fra Jonassens Ejendom, gik Smidt op paa Loftet uden dog at kunne opdage, at der var Ild i Taget. Derimod lagde han Mærke til en Træsko, liggende med Bunden i Vejret og fandt i denne en Glød af Størrelse som „en lille Næve“. Skomageren, der var med paa Loftet, paastod, at han ikke vidste, hvor Træsken var kommet fra. Da der var Vand nok i Nærheden, gik Smidt sin Vej, idet han ansaa sin Nærværelse som unødvendig, medens Skomageren alene forblev paa Stedet for at varetage det fornødne, som det hedder, til Husets Frelse. Men en halv Times Tid senere brød Ilden ud gennem Taget og lagde ikke blot Huset i Aske, men foraarsagede ogsaa en betydelig Skade i Nabolaget. I Anledning af Smidts Vidneudsagn kom Skomageren i Forhør. Han forklarede, at da den første Brand brød ud, var han en Tur ude i Kæret. Umiddelbart efter at han var kommet hjem, kom Folk og sagde, at der var Ild i hans Hus, og han var da sammen med Smidt løbet op paa Loftet for at undersøge Sagen. Han havde ikke, efter at Smidt var gaaet, gjort Forsøg paa at kaste Vand paa Tækket, fordi han troede, at Ilden allerede var slukket. Og saa var

han ogsaa kort efter blevet kaldt ned, idet hans Børn kom og raabte, at deres Moder laa i „Krampe eller Besvimelse“ inde i Huset. Han løb derfor ned og fik hende ud i Haven, hvor en Del Indbo laa, der var flyttet ud i Anledning af Ildebranden. Da man nu raabte, at Huset brændte, forsøgte han ikke at komme op paa Loftet igen, og det saa meget mindre, som Taget da stod i lys Lue paa samme Side, som Loftstigen var anbragt. Hans Hustrus og 2 Døtres Vidneudsagn var i det væsentlige i Overensstemmelse hermed. Under den næste Afhøring følgende Dag gentog Jonassen sin tidligere Forklaring, og paa Dommerens Spørgsmaal, „om han trøstede sig til med Ed at bekræfte, naar paafordredes, at han ikke vidste Anledningen til Branden eller nogen Omstændighed, der kunde lede til Oplysning derom,“ svarede han ja. Nu blev begge Ægtefæller arresterede, og overfor Præsten, som han havde sendt Bud efter, tilstod han at have anbragt Træskoen med Tørvegløden paa Loftet i den Hensigt at afbrænde Huset, men naar han intet havde foretaget sig, efter at Smidt var gaaet, skyldes dette den Omstændighed, at han antog, at der ikke var mere Ild. Rigtigheden af hans Forklaring om at have ilet sin Hustru til Hjælp bestyrkedes af dennes og hans 2 Døtres Vidneudsagn, og om hendes Sygdom attesterede Distriktskirurg Monrad, „at Hustruen ved en hastig paakommende Skræk eller ved Syn af syge, som lide, er meget tilbøjelig til at besvime.“ Jonassen forsikrede, at Ugerningen ikke forud var overlagt, men at han først fik „Forsættet“, da han hørte, at det brændte ude i Byen. Som Bevæggrunde til Ildspasættelsen angav han sin daarligere økonomiske Stilling, og naar han ikke straks havde tilstaaet Forbrydelsen, saa var det for at skaae ne sin Hustru for den Sorg. Hun havde flere Gange

spurgt, om han var uskyldig, hvortil han havde svaret ja, men tilføjet, „at hun derom ej maatte videre friste ham, som hun og havde lovet.“ Paa Branddagen var det tørt Vejr og temmelig stærk Blæst, og da Jonassens Hus laa omgivet af en Del straatækte Ejendomme og Ilden bar over paa Genboens Niels Larsens Gaard, bevirkede disse Omstændigheder, at Skaden fik et saa stort Omfang. Det nedbrændte Hus var assureret for 950 Rbdlr. Sølv, og Totalbeløbet af den ved Ildspasættelsen afstedkomne Skade blev opgjort til ialt 65156Rbdlr. Sølv, en efter den Tids Maalestok ret anselig Sum.

Morten Jonassen, der var 65 Aar gl., var født i Varde og havde boet her de sidste 27 Aar. Han havde aldrig før været straffet, ligesom ogsaa hans Sognepræst gav ham det bedste Lov. Men det hjalp alt sammen intet. Højesteretsdommen, der faldt 28. November 1821, gik ud paa Halshugning med Økse, „og Hovedet saavel som Kroppen derefter lægges paa Stejle.“ Ved kgl. Resolution af 9. Januar 1822 bestemtes, at Dommen skulde fuldbyrdes, dog saaledes, at den henrettedes Hoved og Krop fritoges for at lægges paa Stejle.

Hedeopdyrkning.

Af *J. Chr. Frederiksen.*

I vore Dages rastløse Tid kan det ofte være menende at standse et Øjeblik og i Mindet søge Fædrenes Spor. Tænker man sig blot ca. 60 Aar tilbage i Tiden, da Hedens Pionerer sled med den karrige Jord for Udkommet, faar man andre Livsbilleder frem end i vor Tid. En Generation fulgte der i Nøjsomhed og Sparsommelighed opdrog en Slægt, der